

HUBERT VAN HOUTTE (1872-1948)

1902

Hubert Van Houtte werd geboren te Waregem op 31 december 1872 en overleed te Gent op 12 oktober 1948.

Na middelbare studiën aan het college te Tielt promoveerde hij tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte (groep Geschiedenis) te Leuven op 30 oktober 1896. Als laureaat van de wedstrijd voor reisbeurzen bezocht hij in 1898 de Universiteit te Leipzig bij Karl Lamprecht en in 1902 volgde hij cursussen te Berlijn. Telkens interesseerde hij zich,

buiten geschiedenis, ook voor staathuishoudkunde. Hij was werkzaam bij de administratie van het Hoger Onderwijs tussen 1899 en 1902 en werd bij K. B. van 3 oktober 1902 belast met de cursussen over Moderne Geschiedenis, Instellingen der Moderne tijden, Encyclopedie der geschiedenis (partim: Moderne Tijden), Oefeningen over de Geschiedenis (partim: Moderne Tijden), Historische Kritiek (partim: Moderne Tijden). Bij K. B. van 1 oktober 1907 werd hij daarenboven belast met de Hedendaagse Geschiedenis. Hij werd bevorderd tot gewoon hoogleraar bij K. B. van 25 maart 1912. Door de wet van 1929 werd de eerste zijner cursussen omgevormd tot „Maatschappij en Instellingen der Moderne Tijden” en door hem afgestaan aan H. van Werveke (K. B. van 15 oktober 1932).

Van Houtte werd echter belast met de nieuwe cursus over „Beginselen der historische kritiek” (K. B. van 30 juli 1926). Hij behield deze opdrachten tot aan zijn emeritaat in 1942 (31 december 1942). In 1931 was hij suppleërend lid geworden van de Koninklijke Commissie voor geschiedenis, waarvan hij werkend lid werd in 1933. De Académie Royale de Belgique had hem in haar schoot opgenomen in 1932 als briefwisselend lid en in 1938 als werkend lid. In de nationale orden had hij de volgende bevorderingen verkregen: Ridder in de Leopoldsoorde (19 oktober 1919), Officier in de Kroonorde (7 april 1921), Officier in de Leopoldsoorde (8 april 1927), Commandeur in de Kroonorde (8 april 1933), Commandeur in de Leopoldsoorde (8 april 1939), Grootofficier in de Kroonorde (8 april 1945).

Van Houtte is aanvankelijk werkzaam geweest op het gebied der middeleeuwse

geschiedenis van Vlaanderen. Zijn eerste twee boeken over de Kerels van Vlaanderen en over de beschaving in Vlaanderen volgens Galbert van Brugge, alsmede zijn studie over het Vlaamse recht in de Duitse kolonisatie-charters der XIIe en XIIIe eeuwen behoren tot die tijd. Van zijn benoeming te Gent af ging hij zich echter specialiseren in de geschiedenis van het moderne tijdvak vooral onder haar economische en sociale aspecten, wat des te merkwaardiger was daar het onderwijs waarmee hij werd belast een hoofdzakelijk staatkundige inslag vertoonde. Bijna onmiddellijk leverde hij baanbrekend werk en wel op het gebied der toen nog zo nieuwe prijzengeschiedenis, nl. met de publicatie door de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis van zijn *Documents pour servir à l'histoire des prix de 1381 à 1794* (1902).

Gedurende deze eerste periode van zijn universitaire loopbaan heeft Van Houtte ook het intellectuele kader van zijn geschiedkundige belangstelling opgebouwd. Hij bezint zich over „nieuwe paden in de geschiedenis”, over de moderne economie. Hij komt tot een pragmatische en optimistische visie der evolutie van een, volgens hem, reeds toen steeds meer geïntegreerd Europa in zijn studie over *Une loi d'ampliation. Essai sur l'évolution politique, économique, morale et intellectuelle de l'Europe moderne*, verschenen in 1907 in *Mouvement sociologique international* en ook apart onder de betekenisvolle titel *Vers la Paix?* De toen verworven enigszins simplistische maar edelmoedige filosofie van de historische ontwikkeling is hem bijgebleven tot in zijn laatste artikels van 1939 en 1945, beide verschenen in het *Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique*.

Naast de prijzengeschiedenis stelde hij ondertussen ook belang in de geschiedenis van het geld en later, in 1925, zal hij nog trachten een methodologische band tussen beide aspecten te leggen in een rapport voorgelegd aan een historisch congres. Maar dit alles was slechts voorbereidend werk dat hem langzamerhand oriënteerde naar zijn eerste grote wetenschappelijke taak: het reconstrueren van de economische geschiedenis van België op het einde van het Ancien Régime. Reeds in 1908 geeft hij een eerste studie uit in de *Mélanges Kurth* over Bergeyck, die hij de Belgische Colbert noemt. De *Vorarbeiten* volgen elkaar tot bij het begin van de eerste wereldoorlog. Meerdere betreffen de handelsgeschiedenis; andere zijn baanbrekend wat betreft de evolutie van de industrie of van de landbouw in connexie met de demografie. Aldus enerzijds zijn *Projet d'une liste chronologique des octrois industriels du XVIe au XVIIIe siècle*, anderzijds *Avant Malthus. La théorie de la population et le mouvement en faveur de la petite culture dans les Pays Bas à la fin de l'ancien régime*, beide gepubliceerd in 1913.

Na de oorlog 1914-1918 verscheen dan Van Houtte's meesterwerk, de *Histoire économique de la Belgique à la fin de l'ancien régime*, die eigenlijk reeds klaar was vóórdat de vijandelijkheden uitbraken. Zeker is onze kennis sedertdien veel uitgebreider geworden, doch ook hier heeft de schrijver nieuwe banen geopend. De eerste wereldoorlog onderbrak zijn publicaties, niet echter zijn bezinning op het verleden onder invloed van het toenmalige heden. Het is de positieoorlog die hem er toe bracht in 1924 even terug te keren tot de middeleeuwse geschie-

denis om de stilstand van de Frankische kolonisatie te verklaren door de Romeinse versterkingen; het is de Duitse bezetting in België die hem deed belang stellen in zijn tweede groot onderwerp, dat aanleiding zou geven tot zijn in 1930 verschenen werk *Les occupations étrangères en Belgique sous l'ancien régime*. Weer werd dit werk voorbereid door een reeks afzonderlijk gepubliceerde studiën. Het had niet de draagwijdte van de *Histoire économique*, doch het betekende een nieuwe wijziging van belangstelling bij de schrijver. Voortaan ging het verleden van het staatsrecht en van het openbaar recht hem meer en meer interesseren. Indien in *Les occupations étrangères* het internationaal recht vooral op de voorgrond werd geplaatst, werd het oude interne staatsrecht door Van Houtte bestudeerd in een in 1936 verschenen artikel over *Le serment de fidélité prêté par les états de Flandre à Philippe III, roi d'Espagne*. Waarschijnlijk dacht hij toen aan een geschiedenis van de Staten van Vlaanderen vermits hij hetzelfde jaar zijn *Tafels van de Resolutieboeken der Staten van Vlaanderen* uitgaf. Er is echter niets meer van gekomen. Van Houtte blijft de historicus van de economie en van de vreemde bezettingen in België gedurende de moderne periode.

C. VERLINDEN.

PUBLIKATIES VAN HUBERT VAN HOUTTE

IN BOEKVORM

- Les Kerels de Flandre. Contribution à l'étude des origines ethniques de la Flandre*. Leuven, 1898.
La civilisation flamande au commencement du XIIe siècle d'après Galbert de Bruges. Leuven, 1898.
Documents pour servir à l'histoire des prix de 1381 à 1794. Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 1902.
Histoire économique de la Belgique à la fin de l'ancien régime. Werken uitg. Faculteit Wijsbegeerte en Letteren. Gent, 1920.
Ernest Discailles, notice bio-bibliographique. Gent, 1923.
Les occupations étrangères en Belgique sous l'ancien régime. Werken uitg. Faculteit Wijsbegeerte en Letteren, 3 d. Gent, 1930.
Tafels van de Resolutieboeken der Staten van Vlaanderen (1581-1631). Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 1936.

ALS BIJDRAGEN IN TIJDSCHRIFTEN EN VERZAMELWERKEN

- Lettres de Martin V concernant l'hérésie hussite dans les Pays-Bas*. Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique, 2e série, X, 1896.
Le droit flamand et hollandais dans les chartes de colonisation en Allemagne au XIIe et XIIIe siècles. Annales de la Société d'Emulation de Bruges, XLIX, 1898.
L'histoire économique. La réforme sociale, 1900.
L'économie moderne et les tendances de l'économie contemporaine. Revue Générale, 1902.
Nieuwe Paden in de Geschiedenis. Dietsche Warande en Belfort, 1902.
Les résultats des récentes controverses sur la conception scientifique de l'histoire. Annales de la Société belge de Sociologie, 1902.
Documents pour servir à l'histoire des prix de 1381 à 1794, note complémentaire. Bulletin de la Commission royale d'Histoire, LXXII, 1903.
Une loi d'ampliation. Essai sur l'évolution politique, économique, morale et intellectuelle de l'Europe moderne. (Mouvement sociologique international, 1907); ook afzonderlijk verschenen onder de titel *Vers la Paix?*

L'évaluation des monnaies anciennes en monnaies modernes. Handelingen van het Congres der Geschieden Oudheidkundige Kringen van België. Gent, 1907.

L'œuvre scientifique du XXe congrès historique et archéologique de Gand. Bulletin de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand, 1908.

Un Colbert Belge, Jean de Brouhoven, comte de Bergeyck, 1644-1725. Mélanges Godefroid Kurth, 1908.

Chambres de commerce et tribunaux de commerce en Belgique au XVIIIe siècle, contribution à l'histoire économique et juridique. Annales de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand, X, 1910.

L'essor économique de la Belgique sous Marie-Thérèse, 1740-1780. Revue Générale, 1910.

Contribution à l'histoire commerciale des Etats de l'empereur Joseph II (1780-1790). Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, 1910.

American commercial conditions and negotiations with Austria 1783-1786, with a note on American negotiations for commercial treaties (met E. C. BURNETT). American Historical Review, 1911.

Lessen over nieuwere Geschiedenis. Verslagen van de Hogeschooluitbreiding, 1911-1912.

La législation annonaire des Pays Bas à la fin de l'ancien régime et la disette de 1789 en France. Vierteljahrschrift f. Sozial- und Wirtschaftsgeschichte 1911 en 1912.

Avant Malthus. La théorie de la population et le mouvement en faveur de la petite culture dans les Pays Bas à la fin de l'ancien régime. Mélanges Moeller, 1913.

Projet d'une liste chronologique des octrois industriels du XVIe au XVIIIe siècle. Congrès de la Fédération archéologique de Belgique. Gent, 1913.

Les survivances en sociologie. Mouvement sociologique, 1913.

Le séminaire „für Universal und Kulturgeschichte“ de Leipzig. Mouvement sociologique, 1914.

Vraagt het Vlaamsch Volk een Vlaamsche Universiteit? (Gent, 1918); ook in franse vertaling verschenen.

La question des langues à l'Université de Gand en 1815. Le Musée Belge, Bulletin bibliographique et pédagogique, 1921.

L'origine de la frontière linguistique en Belgique. Revue belge de Philologie et d'Histoire, III, 1924.

Un journal manuscrit intéressant, 1577-1648. Les avvisi du fonds urbinat et d'autres fonds de la Bibliothèque Vaticane. Bulletin de la Commission royale d'Histoire, LXXXIX, 1925.

Francs-Tireurs et Milices rurales en Flandre au XVIIe siècle. Mélanges Pirenne, II, 1926.

Le régime légal des dommages de guerres en Belgique au XVIIe siècle. Revue Générale, 1926.

Histoire monétaire et crises de cherté, questions de méthode. Rapport du Congrès jubilaire de la Fédération Archéologique et Historique de Belgique de 1925, Brugge, 1926.

Een uitvinder van muntstabilisatie in 1658. Vercoullie Album, 1927.

Les conférences franco-espagnoles de Deynze, 1676-1678. Revue d'Histoire moderne, 1927.

Les tribulations d'un fonctionnaire trop zélé sous la régence anglo-batave. Philippe François de Meulemeester, 1706-1714. Bulletin de la Société d'Archéologie et d'Histoire de Gand, 1928.

Une collection de lettres inédites concernant l'Université de Louvain et le Jansénisme en Belgique, 1706-1716. Revue d'Histoire ecclésiastique, XXIV, 1928.

La correspondance de Johan van den Bergh, plénipotentiaire des Provinces-Unies à Bruxelles sous la régence anglo-batave, 1706-1716. Bulletin de la Commission royale d'Histoire, XCII, 1928.

Een eeuw belgische geschiedenis. Haagsch Maandblad, XIV, 1930.

Un poème consacré aux Bergeyck, 1744. Bulletin de la Commission royale d'Histoire, XCVII, 1933.

Frontières naturelles et principe des nationalités. Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique, 1935.

Le serment de fidélité prêté par les états de Flandre à Philippe III, roi d'Espagne. Bulletin de la Commission royale d'Histoire, C, 1936.

La conception grande-néerlandaise de notre histoire nationale. Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique, 1937.

Van vrijheid naar bedwang? Synchronismen uit het verleden en uit het heden. Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique, 1939.

L'avenir des rapports internationaux, une loi historique. Ibid. 1945.